

PRAWA WYBORCZE

2023

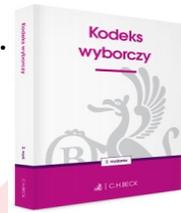
Dofinansowano ze środków Kancelarii Prezesa Rady
Ministrów

❑ Wybory są podstawą systemu demokratycznego, a w czasie głosowania, każdy z obywateli faktycznie ma władzę wskazując i wybierając na karcie do głosowania jednego z kandydatów, a pomijając innych, decydujemy o poszczególnych osobach pełniących funkcje publiczne .

❑ W Polsce prawo wyborcze reguluje Kodeks wyborczy z dnia 5 stycznia 2011 roku.

Określa on m.in. tryb przeprowadzania wyborów parlamentarnych, wyborów prezydenckich, wyborów samorządowych i wyborów do Parlamentu Europejskiego i warunki ich ważności. Zastąpił on poprzednio obowiązujące ustawy wyborcze.

❑ art. 169 ust. 2 i 3 Konstytucji RP – wybory do organów stanowiących są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym, a zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów określa Kodeks wyborczy

**POSTANOWIENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
z dnia 8 sierpnia 2023 r.
w sprawie zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej**

- ❑ Dzień wyborów wyznaczony został na niedzielę dnia 15 października 2023 roku. Do otwarcia lokalu wyborczego pozostało 63 dni, zostało zgłoszonych już 13 komitetów wyborczych.
- ❑ W załączniku do postanowienia określony został kalendarz wyborczy.

do dnia 28 sierpnia 2023 r.

❑ **zawiadomienie PKW**

- ❑ o utworzeniu komitetu wyborczego,
- ❑ o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego
- ❑ o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców,
- ❑ powołanie okręgowych komisji wyborczych

Kalendarz wyborczy

od dnia 1 września 2023 r. do dnia 12 października 2023 r.	<ul style="list-style-type: none"> ☐ składanie przez wyborców wniosków o:<ul style="list-style-type: none"> ☐ wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów, ☐ zmianę miejsca głosowania,
do dnia 6 września 2023 r. do godz. 16.00	<ul style="list-style-type: none"> ☐ zgłaszanie list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów
do dnia 11 września 2023 r.	<ul style="list-style-type: none"> ☐ utworzenie obwodów głosowania w zakładach leczniczych, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów, domach studenckich i zespołach tych domów, a także ustalenie ich granic, siedzib i numerów

Kalendarz wyborczy

do dnia 15 września 2023 r.	<ul style="list-style-type: none"> ❑ podanie do publicznej wiadomości informacji o numerach i granicach obwodów głosowania oraz o siedzibach obwodowych komisji wyborczych, w tym o lokalach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, a także o możliwości głosowania korespondencyjnego i głosowania przez pełnomocnika, ❑ zgłaszanie przez kapitanów statków wniosków o utworzenie obwodów głosowania na polskich statkach morskich, ❑ zgłaszanie kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych przez pełnomocników komitetów wyborczych
do dnia 25 września 2023 r.	<ul style="list-style-type: none"> ❑ powołanie obwodowych komisji wyborczych, ❑ podanie do publicznej wiadomości informacji o numerach i granicach obwodów głosowania utworzonych za granicą oraz o siedzibach obwodowych komisji wyborczych
od dnia 30 września 2023 r. do dnia 13 października 2023 r. do godz. 24.00	<ul style="list-style-type: none"> ❑ nieodpłatne rozpowszechnianie audycji wyborczych przygotowanych przez komitety wyborcze

Kalendarz wyborczy

do dnia 2 października 2023 r.	<ul style="list-style-type: none"> ❑ zgłaszanie zamiaru głosowania korespondencyjnego przez wyborców niepełnosprawnych, oraz przez wyborców, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 60 lat, ❑ zgłaszanie zamiaru skorzystania z prawa do bezpłatnego transportu do lokalu wyborczego lub bezpłatnego transportu powrotnego przez wyborców niepełnosprawnych oraz przez wyborców, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 60 lat, w gminie, w której w dniu wyborów nie funkcjonuje gminny przewóz pasażerski
do dnia 5 października 2023 r.	<ul style="list-style-type: none"> ❑ podanie przez okręgowe komisje wyborcze, w formie obwieszczenia, informacji o zarejestrowanych listach kandydatów na posłów oraz zarejestrowanych kandydatach na senatorów, ❑ podanie do publicznej wiadomości informacji o organizacji w gminach wiejskich lub miejsko-wiejskich bezpłatnego gminnego przewozu pasażerskiego w dniu wyborów,
do dnia 6 października 2023 r.	<ul style="list-style-type: none"> ❑ składanie wniosków o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania przez wyborców niepełnosprawnych oraz przez wyborców, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 60 lat

Kalendarz wyborczy

do dnia 10 października 2023 r.	<ul style="list-style-type: none"> ☐ składanie przez wyborców przebywających za granicą wniosków o ujęcie ich w spisie wyborców w obwodach głosowania utworzonych za granicą, ☐ składanie przez wyborców przebywających na polskich statkach morskich wniosków o ujęcie ich w spisach wyborców w obwodach głosowania utworzonych na tych statkach
do dnia 12 października 2023 r.	<ul style="list-style-type: none"> ☐ poinformowanie wyborców niepełnosprawnych oraz wyborców, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 60 lat, o godzinie transportu w dniu głosowania
w dniu 13 października 2023 r. o godz. 24.00	<ul style="list-style-type: none"> ☐ zakończenie kampanii wyborczej

Czynne prawo wyborcze

Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) ma:

- ❑ w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;

Nie ma prawa wybierania osoba:

- pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;
- pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.

Bierne prawo wyborcze

- ❖ Prawo do kandydowania
- ❖ Osoba posiadająca bierne prawo wyborcze może brać udział w wyborach jako kandydat na określone stanowisko i po uzyskaniu odpowiedniej liczby głosów pełnić je aż do zakończenia kadencji.
  - ❑ w wyborach do Sejmu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat;
  - ❑ w wyborach do Senatu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat;

ZASADY

☐ Zasada równości

- każdemu przysługuje jeden głos, nie ma jednostek uprzywilejowanych.
- Wszystkie jednostki mają takie same prawa do wyboru swoich przedstawicieli.

☐ Zasada bezpośredniości

- każdy wyborca musi oddać swój głos osobiście, tak aby mieć bezpośredni wpływ na kształt przyszłego organu władzy,
- nie może tego zrobić przez pośrednika.
- wyborcy niepełnosprawni muszą mieć zapewniony transport do lokalu wyborczego

ZASADY

❑ Zasada tajności

Z zasadą tajności wiąże się zapewnienie wyborcy jak największej wolności wyboru. Anonimowy charakter głosowania ma w zamierzeniu chronić przed naciskami z zewnątrz; tak aby wybór danego kandydata nie groził żadnymi negatywnymi konsekwencjami, np. utratą pracy

Zasady dotyczące rozdziału mandatów: proporcjonalności i większości:

❑ Zasada proporcjonalności

Obowiązuje w wyborach do sejmu oraz do samorządów lokalnych w gminach powyżej 20 000 mieszkańców. Polega ona podziale mandatów między poszczególne ugrupowania polityczne proporcjonalnie do uzyskanej liczby głosów.

❑ Zasada większości

Obowiązuje w przypadku wyborów do Senatu, wyborów prezydenckich oraz w wyborach samorządowych w gminach poniżej 20000 mieszkańców. Zasada większości oznacza, że w danym okręgu mandat uzyskuje kandydat, który uzyskał największą liczbę głosów.

WAŻNOŚĆ:

Wybory są ważne na mocy orzeczenia wydanego przez Sąd Najwyższy. W tej sprawie Sąd Najwyższy podejmuje uchwałę, na podstawie sprawozdania PKW oraz po rozpoznaniu wszystkich nadesłanych protestów wyborczych nie później niż w 90 dniu po dniu wyborów.

Przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi określonej osoby może być wniesiony protest z powodu:

- ❑ dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w [rozdziale XXXI](#) Kodeksu karnego, mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów lub
- ❑ naruszenia przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów.

Protest może wnieść **wyborca**, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania.

Prawo wniesienia protestu przysługuje również **przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej i pełnomocnikowi wyborczemu**.

Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum

□ Art. 248. Kodeksu karnego [Naruszenia przy przebiegu wyborów]

Kto w związku z wyborami do Sejmu, do Senatu, wyborem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborami do Parlamentu Europejskiego, wyborami organów samorządu terytorialnego lub referendum:

- 1) sporządza listę kandydujących lub głosujących, z pominięciem uprawnionych lub wpisaniem nieuprawnionych,
- 2) używa podstępów celem nieprawidłowego sporządzenia listy kandydujących lub głosujących, protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych,
- 3) niszczy, uszkadza, ukrywa, przerabia lub podrabia protokoły lub inne dokumenty wyborcze albo referendalne,
- 4) dopuszcza się nadużycia lub dopuszcza do nadużycia przy przyjmowaniu lub obliczaniu głosów,
- 5) odstępuje innej osobie przed zakończeniem głosowania niewykorzystaną kartę do głosowania lub pozyskuje od innej osoby w celu wykorzystania w głosowaniu niewykorzystaną kartę do głosowania,
- 6) dopuszcza się nadużycia w sporządzaniu list z podpisami obywateli zgłaszających kandydatów w wyborach lub inicjujących referendum

- **podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.**

Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum

□ Art. 249 Kodeksu karnego [Zakłócenie przebiegu wyborów]

Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem przeszkadza:

- 1) odbyciu zgromadzenia poprzedzającego głosowanie,
- 2) swobodnemu wykonywaniu prawa do kandydowania lub głosowania,
- 3) głosowaniu lub obliczaniu głosów,
- 4) sporządzaniu protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum

❑ Art. 250 Kodeksu karnego [Bezprawne naruszenie swobody głosowania]

Kto, przemocą, groźbą bezprawną lub przez nadużycie stosunku zależności, wywiera wpływ na sposób głosowania osoby uprawnionej albo zmusza ją do głosowania lub powstrzymuje od głosowania, **podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.**

❑ Art. 250a Kodeksu karnego [Łapownictwo wyborcze]

§ 1. Kto, będąc uprawniony do głosowania, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo takiej korzyści żąda za głosowanie w określony sposób, **podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.**

❑ Art. 251. Kodeksu karnego [Naruszenie tajności głosowania]

Kto, naruszając przepisy o tajności głosowania, wbrew woli głosującego zapoznaje się z treścią jego głosu, **podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.**

Protest wyborczy

- ❑ Protest przeciwko ważności wyborów do Sejmu wnosi się do Sądu Najwyższego.
- ❑ Protest wnosi się w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw.
- ❑ Termin jest zachowany, jeżeli najpóźniej ostatniego jego dnia protest zostanie nadany w polskiej placówce pocztowej.
- ❑ Protest powinien w szczególności zawierać oznaczenie sądu, do którego jest skierowany, imię i nazwisko wnoszącego, oznaczenie rodzaju pisma, podpis strony albo jej pełnomocnika, wymienienie załączników, a także oznaczenie miejsca zamieszkania wnoszącego, numer PESEL lub NIP.
- ❑ Wnoszący *protest* powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Obwody głosowania

art. 12 Kodeksu wyborczego

- ❑ W wyborach głosowanie przeprowadza się w stałych i odrębnych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy, z zastrzeżeniem obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą i obwodów głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich.
- ❑ Podziału gminy na stałe obwody głosowania dokonuje komisarz wyborczy.
- ❑ **Staly obwód głosowania obejmuje od 200 (było do 500) do 4000 mieszkańców. W przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców.**
- ❑ Komisarz wyborczy tworzy odrębny obwód głosowania w zakładzie leczniczym, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców. Nie utworzenie obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby kierującej daną jednostką.
- ❑ Można utworzyć odrębny obwód głosowania w domu studenckim lub zespołach domów studenckich prowadzonych przez uczelnie lub inne podmioty na podstawie umów zawartych z uczelniami, jeżeli co najmniej 50 osób uprawnionych do udziału w wyborach poinformuje na piśmie rektora uczelni prowadzącej dom studencki, lub uczelni z którą inny podmiot zawarł umowę o prowadzenie domu studenckiego, o zamiarze przebywania w domu studenckim w dniu głosowania. Nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta.
- ❑ Utworzenie odrębnych obwodów głosowania następuje najpóźniej w 34 dniu przed dniem wyborów, tj. do 11 września 2023 roku.

Obwód głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą

- ❑ W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą, **jeżeli na terenie obwodu przebywa co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.**
- ❑ Obwody głosowania tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określając ich liczbę oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych.
- ❑ Obwody głosowania wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

Obwód głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich

- ❑ W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się obwody głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży w okresie obejmującym dzień wyborów, **jeżeli przebywa na nich co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.**
- ❑ Obwody głosowania, tworzy w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, na wniosek kapitana statku zgłoszony najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.
- ❑ Obwody głosowania, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

ORGANY WYBORCZE I ICH KOMPETENCJE

Stałymi organami wyborczymi są Państwowa Komisja Wyborcza oraz komisarze wyborczy.
Organami wyborczymi powoływanymi w związku z zarządzonymi wyborami są odpowiednio rejonowe i terytorialne komisje wyborcze oraz obwodowe komisje wyborcze.
Terytorialnymi komisjami wyborczymi są wojewódzkie, powiatowe i gminne komisje wyborcze.

Państwowa Komisja Wyborcza
www.pkw.gov.pl

Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym najwyższym organem wyborczym właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów i referendów.

W jej skład wchodzi:

- 1) jeden sędzia Trybunału Konstytucyjnego, wskazany przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego;
- 2) jeden sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, wskazany przez Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego;
- 3) 7 osób mających kwalifikacje do zajmowania stanowiska sędziego, wskazanych przez Sejm.

Państwowa Komisja Wyborcza

- Kadencja członków Państwowej Komisji Wyborczej wynosi 9 lat.
- Członków Państwowej Komisji Wyborczej powołuje Prezydent Rzeczypospolitej w drodze postanowienia.
- W skład Państwowej Komisji Wyborczej może wchodzić lub zostać powołany także sędzia w stanie spoczynku.
- Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.
- Na czele Państwowej Komisji Wyborczej – Przewodniczący PKW (obecnie Sylwester Marciniak – Sędzia NSA)

Art. 160 Kodeksu wyborczego

Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach związanych z przeprowadzaniem wyborów należy m.in.:

- sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców;
- powoływanie okręgowych i rejonowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie okręgowych i rejonowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- powoływanie i odwoływanie komisarzy wyborczych;
- ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci organów wyborczych niższego stopnia;
- ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu;
- prowadzenie i wspieranie działań informacyjnych zwiększających wiedzę obywateli na temat prawa wyborczego, w szczególności zasad głosowania oraz warunków ważności głosu w danych wyborach;
- skierowanie, w okresie 13 dni przed dniem wyborów, przystępnej informacji o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu do możliwie największej liczby wyborców z wykorzystaniem strony internetowej Komisji i za pośrednictwem środków masowego przekazu;
- wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.

KOMISARZ WYBORCZY

- ❑ Komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar stanowiący województwo lub część jednego województwa.
- ❑ Komisarzy wyborczych **w liczbie 100, powołuje na okres 5 lat** Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, spośród osób mających wykształcenie wyższe prawnicze oraz dających rękojmię należytego pełnienia tej funkcji.
- ❑ Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko komisarza.

Komisarz wyborczy nie może należeć do:

- partii politycznych
- prowadzi działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.

Komisarzem wyborczym nie może być osoba :

- skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- kandydatem w wyborach,
- pełnomocnikiem wyborczym,
- pełnomocnikiem finansowym,
- mężem zaufania,
- urzędnikiem wyborczym,
- członkiem komisji wyborczej.

Do zadań komisarza wyborczego należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- 2) zapewnianie, we współdziałaniu z organami jednostek samorządu terytorialnego oraz urzędnikami wyborczymi, organizacji wyborów do rad na obszarze województwa;
- 3) powoływanie obwodowych komisji wyborczych oraz w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego rozwiązywanie obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 4) **tworzenie i zmiana obwodów głosowania, w szczególności ustalenie ich numerów, granic oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych;**
- 5) zarządzanie wydrukowania kart do głosowania w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego oraz zapewnienie ich przekazania właściwym komisjom wyborczym;
- 6) dokonywanie podziału odpowiednio gminy, powiatu, województwa na okręgi wyborcze, ustalenie ich granic, numerów, liczby radnych wybieranych w każdym okręgu, w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego;
- 7) kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców;
- 8) podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa;
- 9) **udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym, obwodowym komisjom wyborczym oraz urzędnikom wyborczym wyjaśnień;**
- 10) wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawach lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

Okręgowa komisja wyborcza

- ❑ W skład okręgowej komisji wyborczej **wchodzi od 4 do 10 członków** powołanych spośród osób mających wykształcenie wyższe prawnicze oraz dających rękojmię należytego pełnienia tej funkcji, a także z urzędu, jako jej przewodniczący, komisarz wyborczy.
- ❑ W skład komisji nie może być powołana osoba, która ukończyła 70 lat.

Członek okręgowej komisji wyborczej nie może:

- ❑ należeć do partii politycznych
- ❑ prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją;
- ❑ być skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy:

- **sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez odpowiednio rejonowe lub obwodowe komisje wyborcze;**
- rejestrowanie okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora oraz list kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego;
- **ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu;**
- rozpatrywanie skarg na działalność odpowiednio rejonowych lub obwodowych komisji wyborczych;
- zapewnienie wykonania zadań wyborczych we współdziałaniu z wojewodą, urzędnikami wyborczymi i organami jednostek samorządu terytorialnego;
- wykonywanie innych zadań przewidzianych w kodeksie lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą

OBWODOWA KOMISJA WYBORCZA

Obwodową komisję wyborczą powołuje spośród wyborców, najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów (25 września 2023 roku), komisarz wyborczy.

W skład każdej obwodowej komisji wyborczej powołuje się:

- 1) 7 osób w obwodach głosowania do 1000 mieszkańców;
- 2) 9 osób w obwodach głosowania od 1001 do 2000 mieszkańców;
- 3) 11 osób w obwodach głosowania od 2001 do 3000 mieszkańców;
- 4) 13 osób w obwodach głosowania powyżej 3000 mieszkańców.

Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym muszą być równocześnie obecni członkowie obwodowej komisji wyborczej w liczbie stanowiącej co najmniej 1/2 jej pełnego składu, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca.

Osoba będąca kandydatem na członka obwodowej komisji wyborczej:

- musi mieć ukończone 18 lat najpóźniej w dniu dokonania zgłoszenia;
  - może zostać zgłoszona do komisji na obszarze województwa, w którym stale zamieszkuje.
- ❑ Zgłoszenia kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych dokonuje się najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów, **do 15 września 2023 roku**. Powołanie obwodowych komisji wyborczych do dnia 25 września 2023 roku.

Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych za granicą powołują konsulowie spośród wyborców mieszkających lub przebywających na obszarze właściwości terytorialnej konsula.

- ❑ W skład obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych za granicą powołuje się:
- od 4 do 12 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby;
  - jedną osobę wskazaną przez konsula.
- ❑ **Do dnia 25 września 2023 roku** podanie do publicznej wiadomości informacji o numerach i granicach obwodów głosowania utworzonych za granicą oraz o siedzibach obwodowych komisji wyborczych
- ❑ Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich powołują spośród wyborców kapitanowie tych statków.

KRAJOWE BIURO WYBORCZE

Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia obsługę Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych, Korpusu Urzędników Wyborczych oraz innych organów wyborczych w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach.

Do zadań Krajowego Biura Wyborczego należy zapewnienie warunków organizacyjno - administracyjnych, finansowych i technicznych, związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów i referendów w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach.

Magdalena Pietrzak – Szef Krajowego Biura Wyborczego

URZĘDNIK WYBORCZY

Wykaz powołanych urzędników wyborczych na stronie PKW w zakładce urzędnicy wyborczy

- ❑ Do zadań urzędników wyborczych należeć będzie między innymi przygotowanie i nadzór nad przebiegiem wyborów w obwodowych komisjach wyborczych, organizowanie szkoleń dla członków tych komisji a także dostarczenie kart do głosowania do obwodowych komisji wyborczych.

- ❑ Urzędników wyborczych powołuje się dla obszaru danej gminy w liczbie niezbędnej do zapewnienia prawidłowego i sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych, na okres 6 lat, spośród posiadających wykształcenie wyższe:
  - 1) pracowników urzędów obsługujących: organy administracji rządowej, samorządowej lub jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych;
  - 2) innych osób mających co najmniej 5-letni staż pracy w urzędach lub jednostkach, o których mowa w pkt 1.

- ❑ Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba zatrudniona w urzędzie gminy, gminnej jednostce organizacyjnej lub osobie prawnej, w gminie, w której miałaby wykonywać swoją funkcję.

PEŁNOMOCNICTWO DO GŁOSOWANIA

- Pełnomocnictwa do głosowania udziela się **przed wójtem** lub **przed innym pracownikiem urzędu gminy upoważnionym przez wójta** do sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania.
- Akt pełnomocnictwa do głosowania sporządza się na wniosek wyborcy wniesiony do wójta gminy, w której wyborca jest wpisany do rejestru wyborców, najpóźniej w 9 dniu przed dniem wyborów, tj. **do dnia 6 października 2023 roku**. Wniosek powinien zawierać: nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL oraz adres zamieszkania zarówno wyborcy, jak i osoby, której ma być udzielone pełnomocnictwo do głosowania, **a także wyraźne oznaczenie wyborów**, których dotyczy pełnomocnictwo do głosowania.
- Do wniosku dołącza się kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania.

Pełnomocnictwa do głosowania w wyborach może udzielić:

- osoba o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika wyłączone jest w przypadku zgłoszenia przez wyborcę niepełnosprawnego zamiaru głosowania korespondencyjnego),
- osoba, która najpóźniej w dniu głosowania ukończy 60 rok życia.
- głosować przez pełnomocnika można tylko w kraju.

Kto może być pełnomocnikiem do głosowania w wyborach?

Pełnomocnikiem do głosowania w wyborach może być osoba wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie, co udzielający pełnomocnictwa do głosowania lub posiadająca zaświadczenie o prawie do głosowania (jeżeli osoba ta zmieniła miejsce pobytu przed dniem wyborów i wystąpiła do właściwego urzędu gminy o zaświadczenie o prawie do głosowania).

PEŁNOMOCNICTWO DO GŁOSOWANIA

Akt pełnomocnictwa do głosowania po sprawdzeniu, na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów, danych zawartych we wniosku niezwłocznie sporządza się w trzech egzemplarzach, z których po jednym otrzymują udzielający pełnomocnictwa do głosowania i pełnomocnik, a trzeci egzemplarz pozostaje w urzędzie gminy

Gmina prowadzi wykaz sporządzonych aktów pełnomocnictwa do głosowania, w którym odnotowuje się fakt sporządzenia danego aktu.

Pełnomocnikiem nie może być:

- osoba wchodząca w skład komisji obwodowej właściwej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania,
- mąż zaufania,
- kandydat w danych wyborach.

Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w obwodach głosowania w:

- zakładzie opieki zdrowotnej,
- domu pomocy społecznej,
- zakładzie karnym i areszcie śledczym, oddziale zewnętrznym zakładu i aresztu,
- domu studenckim, zespołach domów studenckich prowadzonych przez uczelnie lub inne podmioty na podstawie umów zawartych z uczelniami,
- utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich,
- w przypadku zgłoszenia przez wyborcę niepełnosprawnego zamiaru głosowania korespondencyjnego.

Dla ilu osób jednocześnie można być pełnomocnikiem do głosowania w wyborach?

Co do zasady można być pełnomocnikiem do głosowania w wyborach **tylko jednej osoby**

Co do zasady można być pełnomocnikiem do głosowania w wyborach **tylko jednej osoby**. Wyjątkiem od tej zasady jest przyjęcie pełnomocnictwa od dwóch osób, jeżeli co najmniej jedną z nich jest wstępny (rodzice, dziadkowie, pradziadkowie), zstępny (dzieci, wnuki, prawnuki), małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli w stosunku do pełnomocnika.

Czy pełnomocnictwo można cofnąć?

Pełnomocnictwo do głosowania w wyborach można cofnąć.

- złożyć najpóźniej na 2 dni przed dniem wyborów, stosowne oświadczenie w gminie.
- Można również doręczyć takie oświadczenie właściwej obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania.
- Pełnomocnictwa nie można cofnąć, jeżeli pełnomocnik oddał już głos w wyborach.

GŁOSOWANIE KORESPONDENCYJNE

Głosowanie korespondencyjne dotyczy wyborców, którzy mają orzeczonego znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności i nie mogą głosować osobiście w lokalu wyborczym. Takie osoby mogą zgłosić chęć głosowania korespondencyjnego. Muszą mieć czynne prawo wyborcze. Zgłoszenia można dokonać ustnie, telefonicznie lub na piśmie. Zamiar głosowania korespondencyjnego powinien zostać zgłoszony przez wyborcę komisarzowi wyborczemu **najpóźniej w 13. dniu przed dniem wyborów, tj do 2 października 2023 roku.**

Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może głosować korespondencyjnie.

Głosować korespondencyjnie może również wyborca:

1) **podlegający w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych**, o których mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2021 r. poz. 2069 i 2120 oraz z 2022 r. poz. 64, 655 i 974);

2) **który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat.**

Głosowanie korespondencyjne

Głosować korespondencyjne nie mogą:

- wyborcy umieszczeni w spisach wyborców w: obwodach głosowania utworzonych w zakładach leczniczych, domach pomocy społecznej, zakładach karnych, aresztach śledczych i domach studenckich,
- wyborcy, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania.
- głosowanie korespondencyjne jest również wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich.

GŁOSOWANIE KORESPONDENCYJNE

- Pakiet wyborczy doręcza wyborcy urzędnik wyborczy za pośrednictwem operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe. Do przesyłki pakietu wyborczego w zakresie nieuregulowanym stosuje się przepisy ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe dotyczące przesyłki poleconej.
- Wyborca, nie później niż 6. dnia przed dniem wyborów, otrzyma pakiet wyborczy.
- Pakiet wyborczy doręcza się wyłącznie do rąk własnych wyborcy, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i pisemnym pokwitowaniu odbioru.
- Jeżeli odbierający nie może potwierdzić odbioru, osoba doręczająca pakiet wyborczy sama stwierdza datę doręczenia oraz wskazuje odbierającego i przyczynę braku jego podpisu.
- **W skład pakietu wyborczego** przekazywanego wyborcy wchodzi: koperta zwrotna, karta do głosowania, koperta na kartę do głosowania, oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania, instrukcja głosowania korespondencyjnego i ewentualnie nakładka na kartę do głosowania sporządzona w alfabecie Braille'a, jeżeli wyborca niepełnosprawny zażądał jej przesłania.

GŁOSOWANIE

- ❑ Stawiamy na karcie do głosowania znak „x” w kratce z lewej strony, obok nazwiska jednego z kandydatów z danej listy. Nie każdy oddany w wyborach głos jest ważny. Może się zdarzyć, że będzie on nieważny, jeżeli nieprawidłowo zaznaczymy nazwisko kandydata.
- ❑ Przez postawienie znaku „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska i imion jednego z kandydatów rozumie się zgodnie z definicją zawartą w art. 5 pkt 12 k. wyb. wykonanie znaku, w którym **co najmniej dwie jego linie przetną się w obrębie kratki wyborczej.**

KARTA PRZEDARTA, KARTA NIEWAŻNA

KARTA PRZEDARTA

- ❑ Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach.
- ❑ Karty całkowicie przedarte na dwie lub więcej części powinny być spakowane w osobny – zbiorczy, opieczętowany i opisany – pakiet; w przypadku kart zbroszurowanych za karty przedarte uznaje się te, w których odłączono poszczególne strony lub arkusze bądź ich części.

KARTA NIEWAŻNA

- ❑ karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone – chodzi tu o karty sporządzone przez podmiot do tego nieupoważniony; wzór właściwej karty do głosowania określa Państwowa Komisja Wyborcza, a jej treść (zawartość) ustala właściwa komisja wyborcza;
- ❑ karty nieopatrzone odcisniętą (kolorowym tuszem) pieczęcią obwodowej komisji wyborczej

WPŁYW DOPISKÓW NA KARCIE DO GŁOSOWNIA

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych znaków lub dopisków na karcie do głosowania, w tym w kratce lub poza nią, nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

Ważność głosu w wyborach do Sejmu – art. 227 Kodeksu wyborczego

- ❑ Wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów, stawiając na karcie do głosowania znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy przez co **wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu**.
- ❑ **Za nieważny uznaje się głos**, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list kandydatów albo nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list, z zastrzeżeniem punktu 4 poniżej.
- ❑ **Za nieważny uznaje się głos**, jeżeli na karcie do głosowania znak "x" postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie obok nazwiska kandydata umieszczonego na liście kandydatów, której rejestracja została unieważniona.
- ❑ Jeżeli na karcie do głosowania znak "x" postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie obok nazwiska kandydata z jednej tylko listy kandydatów, a nazwisko tego kandydata zostało z tej listy skreślone, to głos taki uznaje **się za ważny i oddany na tę listę**.
- ❑ Jeżeli na karcie do głosowania znak "x" postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z tej samej listy kandydatów, to głos taki uważa się **za głos ważnie oddany na wskazaną listę kandydatów** z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu kandydatowi na posła, którego nazwisko na tej liście umieszczone jest w pierwszej kolejności.

Ważność głosu w wyborach do Senatu-art. 269 kw

§ 1. Jeżeli na karcie do głosowania nie postawiono znaku "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska któregokolwiek z kandydatów, to taką kartę uznaje się za **kartę ważną z głosem nieważnym**.

§ 2. Jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów, to taką kartę uznaje się za **kartę ważną z głosem nieważnym**.

§ 3. Jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata, którego nazwisko zostało skreślone, to taką kartę uznaje się za **kartę ważną z głosem nieważnym**.

§ 4. Jeżeli w sytuacji, gdy zostanie zarejestrowany tylko jeden kandydat, nie postawiono znaku "x" w żadnej kratce albo postawiono znaki "x" w obu kratkach, to taką kartę uznaje się za **kartę ważną z głosem nieważnym**.

Jeżeli zostanie zarejestrowany tylko jeden kandydat, wyborca głosuje na tego kandydata, stawiając znak "x" w kratce oznaczonej słowem "TAK" z lewej strony obok nazwiska kandydata. Postawienie znaku "x" w kratce oznaczonej słowem "NIE" z lewej strony obok nazwiska tego kandydata oznacza, że jest to głos ważny oddany przeciwko wyborowi kandydata.

Ważność głosu- przykłady

w dniu 18 listopada
Lata nr 1
Komitet Wyborczy
KANDYDACI NA RŁ

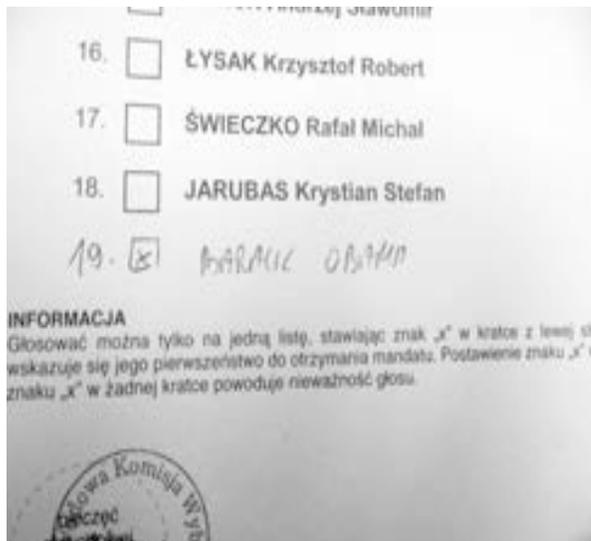
01.	☐	MUSIAL Wiesław Stanisław
02.	☐	MARCUSKA Małgorzata Maria
03.	☐	PRUSZEK Marzena Beata
04.	☐	ODRĘGOC Stanisław
05.	☐	BADUCHA Andrzej
06.	☐	SIOTA Jan Stanisław
07.	☐	MADAK Waldemar Krzysztof
08.	☐	PAPALA Maciej
09.	☐	PLUBEK Jan
10.	☐	WĘGRZYŃSKA Ewelina Helena
11.	☐	KOZIOŁ Michał Jan
12.	☒	TRĘTKO Małgorzata Janna
13.	☒	STRUTYŃSKI Łukasz Andrzej
14.	☒	DEREKI Joanna Inna
15.	☒	KODAK Szymon Jan
16.	☒	GAJCZKOWSKA Joanna Cecylia

Im ufam

INFORMACJA

Przykład głosu ważnego uznanego błędnie za nieważny. Wyborca postawił pięć krzyżyków na jednej liście wyborczej i dopisał poza obrębem kratek „Im ufam”. Dopisek nie unieważnia głosu, który powinien zostać uznany za ważny, oddany na kandydata nr 12.

Ważność głosu- przykłady

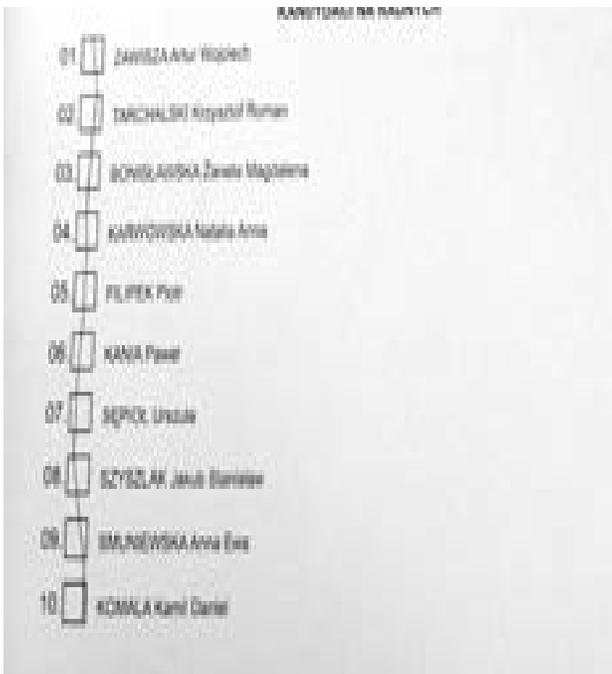
Głos pusty – nieważny z dopiskiem (na liście dodany kandydat z nr 19 – „Barack Obama”)

Ważność głosu- przykłady

**Głos nieważny ze znakiem „V”
wskazującym jednego kandydata**

Ważność głosu- przykłady

Głos nieważny z przekreśleniami kratek

1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej **zapieczętowanie** **otwór urny wyborczej**. W pierwszej kolejności członkowie obwodowej komisji ustalają:
  - a) liczbę osób uprawnionych do głosowania,
  - b) liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania,
  - c) liczbę niewykorzystanych kart do głosowania (czyli te, które nie zostały wydane wyborcom, a tym samym nie trafiły do urny wyborczej) powinny być spakowane, opieczętowane i opisane odrębnie do każdego wyborów
2. Otwarcie urny wyborczej – Zgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej niedopuszczalne jest przewracanie wypełnionej urny wyborczej.
3. Sprawdzenie, czy w urnie znajdowały się inne niż karty do głosowania kawałki papieru, a także przedarte całkowicie na dwie lub więcej części karty do głosowania. Obie kategorie powinny zostać oddzielone od pozostałych kart do głosowania, i nie są uwzględnione przy obliczeniach.
3. Komisja wspólnie w liczbie stanowiącej **co najmniej 2/3 jej pełnego składu**, w tym przewodniczącego lub jego zastępcy liczy wyjęte z urny karty do głosowania i ustala:
  - a) liczbę kart ważnych
  - b) liczbę kart nieważnych oraz,
  - c) odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list,
  - d) liczbę głosów nieważnych.

5 . Przed ustaleniem przez obwodową komisję wyborczą ważności karty do głosowania, ważności głosu, oddania głosu na daną listę lub na danego kandydata, **każda z kart do głosowania jest okazywana wszystkim obecnym członkom obwodowej komisji wyborczej.**

6. Jeżeli liczba kart ważnych do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby kart wydanych, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

W protokole, którego wzór określa uchwała Państwowej Komisji Wyborczej, wymienia się następujące dane:

- 1) liczbę osób uprawnionych do głosowania;
- 2) liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania;
- 3) liczbę głosów nieważnych z wyszczególnieniem przyczyn nieważności i liczby głosów odpowiadających każdej z tych przyczyn;
- 4) liczbę głosów ważnych ogółem z wyszczególnieniem liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list;
- 5) liczbę niewykorzystanych kart do głosowania;
- 6) liczbę kart ważnych;
- 7) liczbę kart nieważnych,
- 8) liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika;
- 9) czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania;
- 10) zarządzenia i inne podjęte decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.
- 8) adnotację o wniesieniu do protokołu uwag przez członka obwodowej komisji wyborczej do spraw ustalenia wyników głosowania w obwodzie;
- 9) adnotację o wniesieniu do protokołu uwag przez męża zaufania

PROTOKÓŁ GŁOSOWANIA

- ❑ Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu.
- ❑ Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- ❑ Członkom obwodowej komisji wyborczej przysługuje **prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów**, z tym że nie zwalnia to ich z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole. Członek komisji, który wniósł uwagę z wymienieniem konkretnych zarzutów, podpisuje ją w protokole. Jeżeli członkowie komisji nie zgłosili uwag, należy wpisać w protokole wyrazy „brak zarzutów”.
- ❑ Jeżeli treść uwag mężów zaufania albo członków komisji nie mieści się na formularzu, należy napisać je na odrębnych kartkach i dołączyć do protokołu, zaznaczając to w odpowiednim punkcie protokołu.
- ❑ **Komisja ma obowiązek ustosunkować się do zarzutów wniesionych przez mężów zaufania lub członków komisji, załączając do protokołu wyjaśnienia**

Protokół głosowania przekazuje się:

1) w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej **pełnomocnikowi okręgowej komisji wyborczej**, wyznaczonemu przez właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia;

Protokół głosowania

- Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu głosowania w obwodzie, przed jego przekazaniem właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, obwodowa komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania w obwodzie poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, **kopii tego protokołu**.
- Kopię protokołu otrzymuje każdy członek komisji i mąż zaufania.
- Dane o wynikach głosowania w obwodzie wprowadza się do sieci elektronicznego przekazywania danych.
- Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca przekazuje niezwłocznie wójtowi kopię protokołu głosowania w obwodzie. Wyborcom, w ciągu 30 dni od dnia przekazania, przysługuje wgląd do kopii protokołu, o którym mowa w zdaniu pierwszym, w siedzibie gminy, do której przekazano kopię protokołu.

Przekazanie wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów

- ❑ Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca przekazuje właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie.. W tym celu przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca osobiście transportuje te dokumenty do siedziby właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia albo wydaje je w siedzibie obwodowej komisji wyborczej osobie upoważnionej w formie pisemnej do odbioru protokołów przez przewodniczącego właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.
- ❑ Osoba przekazująca kopertę z dokumentami, oraz osoba upoważniona do jej odebrania sporządzają protokół przekazania, w którym wymienia się nazwę komisji, od której pochodzą te dokumenty, oraz miejsce, datę i godzinę wydania.
- ❑ Koperta nie może zostać otwarta na żadnym etapie czynności przekazywania, ani nie może być przetrzymywana w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.
- ❑ Wyniki głosowania z obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich są przekazywane okręgowej komisji wyborczej właściwej dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

Przekazanie w depozyt dokumentów z głosowania

- ❑ Po sporządzeniu protokołu głosowania obwodowa komisja wyborcza składa do opakowań zbiorczych osobno: ważne, nieważne i niewykorzystane karty do głosowania.
- ❑ Po dokładnym zamknięciu opakowanie zbiorcze zabezpiecza się.
- ❑ Po przekazaniu protokołu do komisji wyższego stopnia, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przekazuje w depozyt odpowiednio urzędnikowi wyborczemu, konsulowi albo kapitanowi statku dokumenty z głosowania, opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania, oraz pieczęć komisji.
- ❑ Dokumenty, o których mowa powyżej, oraz opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania, są udostępniane właściwemu sądowi w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne.

ZMIANY W KODEKSIE WYBORCZYM

2023

Dofinansowano ze środków Kancelarii Prezesa Rady
Ministrów

CENTRALNY REJESTR WYBORCÓW

4 sierpnia został uruchomiony Centralny Rejestr Wyborców.

Każdy wyborca zostanie ujęty w jednym rejestrze w konkretnym obwodzie i okręgu, zaś dostęp i obsługa Centralnego Rejestru Wyborców przez gminy oraz organy wyborcze następować będzie w czasie rzeczywistym.

. Będzie można się zalogować przez Profil Zaufania.

Centralny Rejestr Wyborców ma służyć do:

- sporządzania spisów wyborców; wyeliminowane zostanie ryzyko ujęcia w dwóch spisach jednocześnie;
- sporządzania spisów osób uprawnionych do udziału w referendum;
- ustalania liczby wyborców;
- do spisu wyborców będzie można dopisać się przez Internet
- zaświadczenie o prawie do głosowania będzie można pobrać w dowolnej gminie na obszarze Polski, a nie - jak dotychczas - jedynie w gminie, w której wyborca był ujęty w spisie
- w każdej chwili można sprawdzić, które z naszych danych przetwarzane są w rejestrze;
- można łatwo zmienić miejsce głosowania, zarówno w kraju, jak i za granicą.

Dostęp do CRW będą posiadać:

- wójtowie;
- stałe organy wyborcze,
- minister właściwy do spraw informatyzacji;
- minister właściwy do spraw zagranicznych
- konsulowie

DOWÓZ DO LOKALI WYBORCZYCH

- Zgodnie z nowymi przepisami, wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, mają prawo do bezpłatnego transportu z miejsca zamieszkania do lokalu wyborczego właściwego dla obwodu głosowania.
- Wójt gminy wiejskiej lub wiejsko–miejskiej ma zapewniać bezpłatny przewóz pasażerski w postaci transportu publicznego "w celu wzięcia udziału w głosowaniu dla wyborców ujętych w spisie wyborców w stałym obwodzie głosowania położonym na obszarze danej gminy, **jeżeli w ramach tej gminy nie funkcjonuje** w dniu wyborów publiczny transport zbiorowy lub jeżeli najbliższy przystanek komunikacyjny funkcjonującego transportu zbiorowego oddalony jest o ponad 1,5 km od lokalu wyborczego".

Ww. zadania są zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi gminie, a środki przeznaczone na ich realizację zapewnia wojewoda. Wszelkie wątpliwości w zakresie realizacji powołanych przepisów powinny być wyjaśniane bezpośrednio z właściwym wojewodą.

Zamiar skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego powinien zostać zgłoszony przez wyborcę właściwemu wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) **najpóźniej w 13. dniu przed dniem wyborów**, tj. **do dnia 2.10.2023 r.** Zgłoszenie może być dokonane ustnie, pisemnie lub w formie elektronicznej.

Lokale wyborcze

- Z chwilą rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym muszą znajdować się równocześnie członkowie obwodowej komisji wyborczej w liczbie stanowiącej co **najmniej 1/2 jej pełnego składu**, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca (dotychczas było to **2/3 pełnego składu komisji**).
- Zmiany dotyczą również składów okręgowych i rejonowych komisji wyborczych. Zamiast sędziów w komisjach mają zasiadać obecnie osoby “mające wyższe wykształcenie prawnicze oraz dające rękojmię należytego pełnienia tej funkcji”. Komisja okręgowa może liczyć od 4 do 10 członków. Przepisy Kodeksu wyborczego zastrzegają, że w skład komisji nie może wchodzić osoba, która ukończyła 70 lat.

Zasady i tryb przeprowadzania referendum ogólnokrajowego

Ustawa z 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym

(tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 851)

- ❑ Obywatele polscy, w drodze głosowania, wyrażają swoją wolę co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy poddanej pod referendum;
- ❑ polega na udzieleniu na urzędowej karcie do głosowania pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na postawione pytanie albo pytania lub na dokonaniu wyboru między zaproponowanymi wariantami rozwiązań

REFERENDUM

WYJAŚNIENIA PKW

1. Referendum ogólnokrajowe może zostać przeprowadzone w tym samym dniu, w którym odbywają się wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Głosowanie w tych samych (a nie innych) obwodach głosowania, czyli w tych samych lokalach wyborczych;
3. Jedna i ta sama obwodowa komisja wyborcza (a nie dwie odrębne).
4. Jedna urna wyborcza, do której wrzucane są zarówno karty do głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, karty do głosowania w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, jak i karty do głosowania w referendum ogólnokrajowym.
5. Odrębne ustalenie wyników głosowania i sporządzenia odrębnego protokołu głosowania.

REFERENDUM

WYJAŚNIENIA PKW

6. W żadnej mierze wyborca (osoba uprawniona do udziału w referendum) nie może i nie jest zmuszany do głosowania wyborach do jakiegokolwiek organu, ani do udziału w referendum. Decyzja o udziale w wyborach do danego organu (np. do Sejmu lub do Senatu) albo w referendum jest **zatem wyłączną decyzją wyborcy (osoby uprawnionej do udziału w referendum)**. W przypadku referendum przeprowadzanego w tym samym dniu, co wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, wyborca może zatem zdecydować, wyłącznie według własnego uznania, o udziale np.

- jedynie w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (bez udziału w referendum);
- jedynie w udziale w referendum (bez udziału w wyborach do Sejmu i do Senatu);
- jedynie w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (bez udziału w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej i w referendum), itd.;

Jeżeli wyborca odmówi przyjęcia karty lub kart do głosowania obwodowa komisja wyborcza odnotuje to w spisie wyborców.